

Meddig tart a lendület?

(ki lesz Orbán Viktor kihívója 2022-ben?)

Hogy kitart-e a Fidesz-KDNP és Orbán Viktor lendülete 2022-ig, ahogy Techet Péter állítja a Magyar Nemzet április 18-i számában, arra én nem mernék fogadni. Azzal érvel, hogy olyan hosszútávú ideológiai és politikai áramlatok formálódnak Európában, melyek a jelenlegi kormánypártoknak kedveznek. Megdőlni látszik a nemzetek-fölötti európai integráció koncepciója, s így a nemzeti érdekeket és sajátosságokat előtérbe állító orbáni vonal megerősítést nyer. (Ez most valóban így van, de egy szűkebb, csak a fejlett magot tartalmazó európai konföderáció létrejötte az EU-n belül szerintem van esélye.) Szerinte Magyarországon „antiliberális konszenzus” van kialakulóban, s ezt alátámasztja az is, hogy a liberális konszenzus már Nyugat-Európában is a végét járja. Ezért buktak most olyan nagyot a „kormányváltók”, és ezért nincs esélyük a jövőben sem, ha arra akarnak támaszkodni. Az „antiliberális konszenzus” formálódása kétségtelen tény, de én ezt Techet Péterrel szemben – ha nem is rövidtávú, de – ideiglenes tendenciának tartom, mind Nyugat-Európában, mind itthon.

Hogy a végét járná Fukuyama jóslata? Szerintem két tényező miatt vannak most visszaszorulóban a liberális pártok és politikák. Az egyik jól ismert, történelmi ok: a liberális elvek fokozatosan beépültek a néppártok ideológiájába. Vegyük Németország példáját: az azonos neműek házasságát a CDU is felkarolta (ez kiragadott példa, sok minden mást is lehetne említeni), és a válságkezelésben (példának okáért éppen a görögökében) Wolfgang Schäuble pénzügyminiszter tántoríthatatlanul kitartott a liberális gazdasági elvek mellett. Ugyanakkor – figyelem, a helyzet ellentmondásos! – a pénzügyi és világgazdasági válság miatt újra visszatért a keynesizmus, az állami beavatkozás gyakorlata (még Amerikában is!), és az utólagos elítélés sorsára jutnak a keménykedő megszorítások és IMF-politikák. Szerintem ilyen értelemben beszélhetünk „antiliberális konszenzusról”, mely a válság leküzdése után lassan oldódni fog.

A hazai antiliberális irányzatot ezért a nyugat-európai fejlemények – ha azokat ideiglenesnek tekintjük – , nem támogathatják hosszú távon. Viszont – megítélésem szerint – egy sor olyan körülmény sarjad hazai talajból, melyek az elkövetkező években mégis csak ezt a politikai trendet erősítik, melyek szintén arról szólnak, hogy ennek az országnak most még Orbán Viktorra van szüksége.

Az Ökopolisz tavaly őszi konferenciáján (ez az LMP háttérintézménye) **Róna Péter** – hallgatóságát megbotránkoztatva – ezt mondta: „Nyugat-Európa megbocsáthatatlan történelmi bűnt követ el azért, hogy Orbán Viktor sajátos, különutas politikájában nacionalizmust, EU- és kapitalizmus-ellenességet lát és nem ismeri fel, hogy ez a politika egy perifériára szorult ország felzárkózási törekvéséből fakad. Orbán Viktor

ugyanis rájött arra, hogy az EU jelenlegi intézményi rendszere és politikája nem segíti elő az elmaradottabb tagországok fejlődését”. (A kijelentést természetesen szöveggörnyezetéből kiragadva idézem, mely összességében nem volt hízelgő miniszterelnökünkre nézve.) A modern kori világgazdaságban ugyanis nem volt olyan felzárkózás, mely ne a következő sajátosságokra épült volna: jelentős állami beavatkozás és szerepvállalás a gazdaságban, a hazai piacok, a hazai ipar védelme és támogatása, a nemzeti valuta huzamos leértékelése. (Lásd Japánt, Dél-Koreát és a délkelet-ázsiai „kistigriseket”, ahol ez megtörtént, és az EU déli perifériáját, ahol erre nincs lehetőség.) Egy másik oldalról tekintve a dolgot: a liberális piacgazdaság és kereskedelem a résztvevőknek kölcsönösen előnyös, amennyiben azonos fejlettségi színvonalat és gazdasági erőt képviselnek; de ha a felek egyenlőtlenek, az előnyök is aránytalanul oszlanak meg. A hazai centralizáció, az állam gyakori beavatkozása és szerepvállalása a gazdaságban, a piaci mechanizmusok időnkénti visszaszorítása ebből a felismerésből fakad.

A fejlett piacgazdaságok társadalma autonómiákra épül: a regionális és helyi önkormányzatoktól kezdve a szakmai és érdekképviselői szervezeteken, egyetemeken és közoktatáson át a társadalombiztosításig. A rendszerváltással egy időben hazánkban is erőteljesen megindult ez a folyamat, de az utóbbi években – ehhez kétség nem fér – lefékeződött. Ez szemmel láthatólag elkedvetleníti a nyugatos beállítottságú értelmiségi rétegeket. De hogy kapjanak önállóságot a nyakig eladósodott önkormányzatok? Szabad-e kockáztatni, hogy a társadalombiztosítási megtakarításokat a felelőtlen magán-kezelők esetleg csődbe vigyék? Rábízhatók-e az iskolák a szülői tanácsokra? Ne legyen a kormánynak beleszólása az állami finanszírozású egyetemek életébe? (A gazdag amerikai egyetemek épp önállóságuk megőrzése érdekében nem fogadnak el állami támogatást.) Ez szerintem átmeneti állapot, idővel majd nálunk is megteremtődnek a feltételek, hogy ezeket a feladatokat teljes mértékben társadalmi automatizmusokra bizzuk; addig viszont az állam nagyobb szerepvállalására van szükség.

Az Orbán-kormány talán leghevesebben és legkitartóbban támadott politikai döntése az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetése volt. A progresszív, többkulcsos jövedelemadó társadalmi igazságosságához nem férhet kétség. De legalább ennyire megfontolandó a kormánynak az a társadalmpolitikai célja, hogy „kinevelje”, támogassa és megerősítse a hazai középosztályt, mely – unásig hallottuk, tudjuk – a társadalmi-gazdasági stabilitás legfontosabb eleme. (A megvalósítás módját és eredményességét természetesen lehet vitatni.)

Még egy érvet szeretnék felhozni amellet, hogy szerintem miért van még szükség az orbáni kurzusra. A közbeszerzéseket és pályázatokat minden országban kisebb-nagyobb botrányok és korrupció kíséri. Nem vagyok sem naív, sem idealista, ezért nem hiszem, hogy ez nálunk másképpen volna. Viszont az a sejtésem, hogy az amúgy elkerülhetetlen részrehajlás egy hazai nagyvállalkozói réteg kialakulását és megerősödését szolgálja, és így ha a módszer kifogásolható is, az eredménnyel egyet tudok érteni.

Végül meg kell említenünk a külső eladósodásból fakadó kényszereket is. A mi esetünkben ez 80 százalék körüli. A viszonyítási alapul szolgáló kelet-középeurópai országok egyikében sem ilyen súlyos a helyzet. (A lengyel, cseh, szlovák, szlovén mutató 50-56 százalék közötti, nem is beszélve a román 38 és a bolgár 19 százalékos színtről.¹) Ez még jobban megköti a kormány kezét és nem piacokonform intézkedéseket tesz szükségessé a gazdaságban, a társadalompolitikában pedig nagyobb kormányzati beleszólást.)

Techet Péter akadálymentes menetelést jósol a mai nemzeti koalíciónak egészen 2022-ig, a Jobbikot éppen csak megemlíti, mint amely párt 2018-ban másodíknak futhat be. Én hosszú távon az LMP-ben látom a kormánykoalíció potenciális kihívóját. Erre **Schiffer András** kiváló politikusi képességei és az a fajta korrekt politizálás szolgáltatja a garanciát, amely egy ügy megítélésében képes elvonatkoztatni a párhatalmi érdekektől és össznemzeti dimenzióban gondolkodik. Az LMP-re azonban még sok veszély vár: el kell kerülnie a

kispártiság buktatóit. Először is, nem szabad az SzDSz utódpartjának látszatát keltenie. Az ökopártokká szerveződött nyugati zöld mozgalmak sajátos háttérrel rendelkeznek: soraik között vannak városi kommunárdok, szexuális tévelygők, levitézlett kommunisták, lázadó anarchisták, nonkonformisták, lakásfoglalók és mindenfajta alternatívok. Ez okozza, hogy sehol sem képesek tömegpárttá válni. Az ökológiai szemlélet azonban nem csak

a baloldallal és a fenti alternatívokkal rokonítható. A konzervativizmus is lényegében hordja a környezetvédelmet (lásd az angol „nature conservation” – természetvédelem kifejezést). Semmilyen elvi akadálya nincs annak, hogy egy ökopárt jelentős (akár bal-, akár jobb-, akár mindkét oldali) tömegeket megmozgató néppárttá váljon – különösen ha a legfontosabb nemzeti ügyeket tűzi napirendre.

Van még egy veszélyes buktató: a történelem meghamisításán alapuló zsidó emlékezetpolitika és érdekvédelem. (Arra a nagyvonalúságra gondolok, mellyel egyes történészek – Ungváry Krisztián és Karsai László – utólagosan megelőlegezik Magyarországnak azt a gyalázatot, hogy német megszállás nélkül is deportálta volna zsidó állampolgárait.) Ennek képviselete is megfosztaná bármelyik pártot a tömeges támogatástól. Végül pedig: nyelvére, kultúrájára, történelmére büszke, elszigetelt kis nép vagyunk. Akinek ez avított, kártékony nacionalizmus, annak továbbra sem lesz sok esélye kormányra kerülni ebben az országban.

¹ 2012-es adatok.

Felfogásom a kormány nemzeti-liberális kritikusaitól abban tér el, hogy a piaci mechanizmusok és társadalmi automatizmusok háttérbe szorítását és a centralizációt és az állam nagyobb szerepvállalását nem hatalmi önkényeskedésnek, hanem a körülmények adta szükségszerűségnek tekintem. Ha azonban a kényszerek elmúlnak (gazdaságilag megerősödünk, társadalmilag konszolidálódunk, és enyhül súlyos külső eladósodásunk), remélhetőleg újból tere lesz egy nyugatiasabb gazdaság- és társadalompolitikának. Nem kicsit, nagyon előreszaladva, a kérdés a 2018-as, de inkább a 2022-es választásokon az lesz, hogy ezt az újabb stratégiai váltást a Fidesz-KDNP lesz-e képes megvalósítani, vagy pedig egy új váltópárt, mely – feltételezésem szerint – az LMP lesz.

Bp, 2014. április 23.

Kiss Károly

Megjelent a Magyar Nemzet 2014. április 26-i számában, kissé rövidítve.